K – สาขาอื่นๆ

Poster Presentation

ตัวแบบการถดถอยโลจิสติกแลสโซ่ ที่อธิบายความสัมพันธ์ของการเป็นหนี้สินและตัวชี้วัดระดับความเข้มแข็งของครัวเรือน

The Lasso Logistic Regression model in assessing household debt associations and family strength indicators

ธนธัญ เกิดผล[1*], แสงหล้า ชัยมงคล[2], มณฑิรา ดวงสาพล[3]
Thanathan Kerdphon[1*], Saengla Chaimongkol[2], Monthira Duangsaphon[3]

[1,2,3]ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
[1,2,3]Department of Mathematics and Statistics, Faculty of Science and Technology, Thammasat University
[*]**Corresponding author, E-mail:** lingg.aou@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่อธิบายความสัมพันธ์การเป็นหนี้สิ้นครัวเรือนและตัวชี้วัดมาตรฐานครอบครัวเข็มแข็ง โดยนำข้อมูลมาตรฐานครอบครัวในระดับครอบครัว ปี พ.ศ 2555 ที่เก็บรวมรวมโดยสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวมาสร้างสมการถดถอยลอจิสติกที่มีการคัดเลือกตัวแปรด้วยวิธีการแลสโซ่ พบว่าตัวชี้วัดในด้านการพึ่งพาตนเองมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้สิ้นของครัวเรือนสูงกว่าเมื่อเทียบกับตัวชี้วัดในด้านอื่น ๆ

คำสำคัญ: การคัดเลือกตัวแบบ วิธี penalized regression วิธีการ Shrinkage

ABSTRACT

This research aims to detect the associations between household debt and indicators of Thai family strength. The LASSO logistic regression model is applied to data of 2012 obtained by the Office of Women's Affairs and Family Development. The results showed that the self-reliance indicators are strong association with the household debt relative to other indicators.

Keywords: model selection, penalized logistic regression, shrinkage

บทนำ

ในปัจจุบันปัญหาทางเศรษฐกิจที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาหนี้สินครัวเรือน จากผลสำรวจของศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มีการสำรวจสถานภาพหนี้ครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2559 จากตัวอย่าง 1,221 หน่วยตัวอย่างทั่วประเทศ พบว่า 85.7 เปอร์เซ็นต์มีหนี้สิน ซึ่งห่างจากปีก่อนอยู่ที่ 80.2 เปอร์เซ็นต์ โดยหนี้สินรวมเฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ที่ 298,005.81 บาท ซึ่งเพิ่มจากปีก่อน 20.2 เปอร์เซ็นต์ โดยส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ 62 เปอร์เซ็นต์ และหนี้นอกระบบ 38 เปอร์เซ็นต์ การเป็นหนี้โดยส่วนใหญ่เกิดจากค่าใช้จ่ายทั่วไป การซื้อทรัพย์สินโดยเฉพาะรถยนต์ และการลงทุนประกอบธุรกิจ สำหรับหนี้สินทั้งหมดจะพบว่าสาเหตุหลักมาจากนโยบายรถยนต์คันแรกในช่วง 3 - 4 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยอยากเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น (tnamcot.com สืบค้นเมื่อ

12 ก.พ. 2560) นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รายงานสถานการณ์หนี้ครัวเรือนของไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 6 ปีที่ผ่านมาจาก 59.3 เปอร์เซ็นต์ ของจีดีพีในปี 2555 เพิ่มขึ้นเป็นมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของจีดีพีในปี 2558 (thaipublica.org สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 2560) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเป็นหนี้สินของครัวเรือน ได้มีการศึกษาลักษณะทั่วไปและความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้ครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2554 และใช้แบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งให้ผลการวิจัย คือ ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการปรับตัวที่สูงขึ้นของหนี้ครัวเรือน (ขวัญฤดี ดวงจันทร์ และ ธนวิทย์ บุญสิทธิ์, 2558)

ด้วยปัญหาหนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคมและครอบครัว ความสามารถในการจับจ่ายใช้สอยของครัวเรือนจะลดลงและทำให้มาตรฐานการครองชีพต่ำลง ผลที่ตามมาคือความเครียด ปัญหาครอบครัว เกิดอาชญากรรมการฆ่าตัวตาย การโจรกรรมชิงทรัพย์เพื่อนำไปชำระหนี้ ด้วยสาเหตุนี้เป็นส่วนหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้ร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ดำเนินการจัดทำ “โครงการจัดทำมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง” และในปี พ.ศ. 2551 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปรับปรุงและพัฒนาตัวชี้วัดมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง รวมถึงการสร้างแบบประเมินครอบครัวเข้มแข็งในระดับครอบครัวและชุมชน โดยที่ตัวชี้วัดประกอบไปด้วย 5 ด้าน 10 ตัวชี้วัด 56 ตัวชี้วัดย่อย ซึ่งตัวชี้วัดย่อยเหล่านี้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับตัวชี้วัดในแต่ละด้านและสามารถนำไปใช้วัดความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับครอบครัวและระดับชุมชนได้ (วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์, 2556)

ในงานวิจัยนี้ต้องการอธิบายความสัมพันธ์ของการเป็นหนี้สินของครัวเรือนและตัวชี้วัดระดับความเข้มแข็งของครอบครัว โดยการเป็นหนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือครอบครัวมีหนี้สิน (Y=1) และครอบครัวไม่มีหนี้สิน (Y=0) สำหรับตัวชี้วัดย่อยมีทั้งที่มีการวัด 2 ระดับคือ ใช่ และ ไม่ใช่ และมีการวัดที่ให้เป็นระดับคะแนน 4 ระดับตามความคิดเห็น คือ 1,2,3 และ 4 ดังนั้นตัวแบบการถดถอยลอจิสติกเป็นตัวแบบที่สามารถใช้หาระดับความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้สินและตัวชี้วัดต่าง ๆ เหล่านี้ได้ แต่เนื่องจากมีตัวชี้วัดย่อยถึง 56 ตัว และมีความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างกัน การอธิบายความสัมพันธ์การเป็นหนี้ของตัวชี้วัดทุกตัวอาจทำได้ยาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะคัดเลือกเฉพาะตัวชี้วัดที่มีความสำคัญและมีค่าประมาณที่มีความเสถียร เพื่อให้การพยากรณ์การเป็นหนี้มีความถูกต้องมากขึ้น

วิธีการ LASSO (Least Absolute Selection and Shrinkage Operator) ที่เสนอโดย Tibshirani (Tibshirani, 1996) สามารถใช้เป็นวิธีการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่สมการได้โดย LASSO จะทำให้ค่าประมาณของตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม มีค่าเป็นศูนย์ ที่ใช้ข้อจำกัดของ L^1-norm ดั้งนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงนำวิธีการ LASSO มาใช้ในการคัดเลือกตัวชี้วัดมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็งในระดับครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการมีหนี้สิ้นของครัวเรือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างตัวแบบการถดถอยโลจิสติกที่ใช้วิธีการ LASSO ในการคัดเลือกตัวแปรในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็งและการเป็นหนี้ของครัวเรือน

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มาจากสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลครอบครัวเข้มแข็งระดับครอบครัวของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2555 โดยการสำรวจตัวอย่างครอบครัวไทยจำนวน 13,849 ครอบครัวจากครอบครัวไทยทั้งประเทศ โดยจะนำเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวชี้วัดมาตรฐานครอบครัวเข็มแข็งที่ประกอบด้วย 5 ด้าน 10 ตัวชี้วัดที่มี 56 ตัวชี้วัดย่อย (ดูรายละเอียดในตารางที่ 2)

2. การจัดการข้อมูล

2.1 การกำหนดตัวแปรในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก

การกำหนดตัวแปรทำได้โดยกำหนดให้ตัวชี้วัดการมีหนี้สิ้นของครัวเรือน เป็นตัวแปรตอบสนองหรือตัวแปร Y โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ ครอบครัวมีหนี้สิน (Y=1) และครอบครัวไม่มีหนี้สิน (Y=0) สำหรับตัวชี้วัดย่อยอื่น ๆ อีก 55 ตัว กำหนดให้เป็นตัวแปรอธิบาย (X) โดยตัวชี้วัดที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม จะกำหนดให้มี 2 กลุ่ม คือ ใช่ และ ไม่ใช่ และตัวชี้วัดย่อยที่แสดงระดับความคิดเห็นให้มีการวัดที่ให้เป็นระดับคะแนน 4 ระดับตามความคิดเห็น คือ 1, 2, 3 และ 4

2.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะต้องมีข้อมูลครบทุกตัวแปร ดังนั้นครอบครัวที่มีข้อมูลในแต่ละตัวแปรไม่สมบูรณ์จะไม่ถูกนำมาวิเคราะห์ หลังจากการจัดการข้อมูลเรียบร้อยแล้วจะมีจำนวนครอบครัว 7,828 ครอบครัวที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์ทั้งหมด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจะทำโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS หรือ Statistical Package for the Social Sciences (Version 23) และโปรแกรม RStudio (Version1.0.136) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 หาสถิติพรรณนาของตัวแปรทั้ง 56 ตัว โดยหาความถี่ของจำนวนครอบครัวในแต่ละค่าของข้อมูล เช่น ตัวแปรตอบสนองหรือตัวชี้วัดการมีหนี้สินของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้สิ้นมีร้อยละ 70 สำหรับตัวชี้วัดอื่น ๆ ไม่ได้แสดงผลในงานวิจัยนี้

3.2 การตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร

3.2.1 ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอธิบาย

การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอธิบายจะใช้ค่า Varaince Inflation Factor (VIF) ถ้าค่า VIF ของตัวแปรอธิบายมีค่าเกินกว่า 4 แสดงว่าตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรอื่น ๆ

3.2.2 ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรตอบสนองและตัวแปรอธิบายแต่ละตัว

เนื่องจากตัวแปรตอบสนอง เป็นข้อมูลทวิภาค และตัวแปรอธิบายมีทั้งที่มีลักษณะทวิภาค และระดับคะแนน ดังนั้นการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรตอบสนองและตัวแปรอธิบายแต่ละตัว ทำโดยการใช้ Spearman’s rank correlation

3.3 สร้างตัวแบบการถดถอยโลจิสติก โดยใช้การคัดเลือกตัวแปร Stepwise

วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบ Stepwise จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การคัดเลือกตัวแปรแบบนำเข้า (Forward Stepwise) และ การคัดเลือกตัวแปรแบบคัดออก (Backward Stepwise) โดยที่ 2 วิธีนี้แตกต่างกันตรงที่การคัดเลือกตัวแปรแบบนำเข้าจะนำตัวแปรอธิบายเข้าในตัวแบบครั้งละ 1 ตัวแปร ตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าจะพิจารณาจากค่าที่ความสัมพันธ์กับตัวแปรตอบสนองที่มากที่สุดก่อน และมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนวิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบคัดออก จะนำตัวแปรอธิบายทั้งหมดเข้ามาในตัวแบบพร้อมกัน จากนั้นจะพิจารณาตัวแปรอธิบายที่มีความแปรผันกับตัวแปรตอบสนองได้น้อยที่สุดออกจากตัวแบบก่อน และทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเหลือตัวแปรอธิบายที่สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตอบสนองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2552: 449-450) ซึ่งการคัดเลือกทั้ง 2 วิธีนี้ยังสามารถแบ่งเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกตัวแปรได้อีก 3 วิธี ได้แก่

(1) ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็น (Likelihood Ratio)

วิธี Forward Stepwise และวิธี Backward Stepwise โดยใช้ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็น หรือ Likelihood Ratio เป็นวิธีที่พิจารณาจากอัตราส่วนภาวะน่าจะเป็น –2LL (-2 Likelihood Ratio) ถ้าค่า –2LL ลดลงแสดงว่าตัวแปรอธิบายควรจะคงอยู่ในตัวแบบ

(2) สถิติของวัลด์ (Wald)

วิธี Forward Stepwise และวิธี Backward Stepwise โดยใช้สถิติของวัลด์ เป็นวิธีที่พิจารณาตัวสถิติของวัลด์ (Wald Statistic) เท่านั้น

(3) ฟังก์ชันความน่าจะเป็นแบบมีเงื่อนไข (Condition)

วิธี Forward Stepwise และวิธี Backward Stepwise โดยใช้ฟังก์ชันความน่าจะเป็นแบบมีเงื่อนไข เป็นวิธีที่เหมือนกับการใช้ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็น แต่มีเงื่อนไขคือจะใช้กับตัวอย่างขนาดเล็กและต้องมีการควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ ซึ่งในงานวิจัยนี้ไม่มีการควบคุมปัจจัยอื่น ๆ

โดยในขั้นตอนนี้จะทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เวอร์ชั่น 23

3.4 สร้างตัวแบบการถดถอยโลจิสติกโดยการคัดเลือกตัวแปร LASSO

การคัดเลือกตัวแปร LASSO เป็นวิธีที่คล้ายคลึงกับการคัดเลือกตัวแปรทั่วไป แต่จะมี penalty function เพิ่มขึ้น โดยฟังก์ชันนี้จะอยู่ในรูปของพารามิเตอร์สัมประสิทธิ์การถดถอย (β) และมีพารามิเตอร์แลมดา (λ) ซึ่งแลมดาจะมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับศูนย์ เพื่อใช้ในการให้น้ำหนักของ penalty function ที่ใช้วิธี cross-validation ในการหาค่าแลมดาที่เหมาะสม (วิฐรา พึ่งพาพงศ์, 2558: 214-215) สำหรับข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ซึ่งวิธีการคัดเลือกตัวแปร LASSO จะทำโดยใช้ชุดคำสั่ง glmnet ของโปรแกรม Rstudio ที่กำหนดค่าแอลฟา (α) เท่ากับ 1 และเลือกแลมดาที่มีค่าน้อยที่สุด

3.5 ตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบ

การตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบ จะทำโดยสร้างตารางจำแนกของการพยากรณ์ถูกต้อง พร้อมกับหาค่า AIC (Akaike Information Criterion) และ BIC (Bayesian Information Criterion) จากสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$AIC = -2LL + 2(p+1), \quad BIC = -2LL + (\log n)(p+1)$$

โดยที่ p คือ จำนวนตัวแปรอธิบาย และ n คือจำนวนตัวอย่าง

4. การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การสรุปผลจะแยกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

4.1 เปรียบเทียบตัวแปรที่ถูกคัดเลือก และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของวิธีการคัดเลือกแบบ Stepwise และ LASSO

4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการพยากรณ์ได้ถูกต้อง โดยจะดูจากร้อยละความถูกต้องของการพยากรณ์การเป็นหนี้ของครัวเรือน และค่าความเหมาะสมของตัวแบบ โดยพิจารณาจาก AIC และ BIC

4.3 อธิบายความสัมพันธ์ของการเป็นหนี้ครัวเรือนของตัวชี้วัดมาตรฐานครอบครัวเข็มแข็ง ที่ได้จากตัวแบบการถดถอยโลจิสติกแลสโซ่

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1: ค่าที่ใช้วัดความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็ง (VIF) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตำแหน่งระหว่างตัวชี้วัดครอบครัวเข็มแข็ง และการมีหนี้สิ้นของครัวเรือน ($Cor(Y, X_{ijk})$)

ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งครอบครัว	VIF	$Cor(Y, X_{ijk})$
ด้านที่ 1 ด้านสัมพันธภาพ		
1. สมาชิกในครอบครัวมีการแสดงออกที่สื่อถึงความรักและความเอาใจใส่ (X_{111})	2.113	.747
2. สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานบ้านซึ่งกันและกัน (X_{112})	4.429	.751
3. สมาชิกในครอบครัวมีการทำกิจวัตรประจำวันร่วมกัน (X_{113})	4.346	-.830
4. สมาชิกในครอบครัวมีการพูดคุยหรือรับฟังกันและกัน (X_{121})	3.132	.635
5. สมาชิกในครอบครัวมีการยอมรับความเห็นที่แตกต่างกันโดยไม่ถูกกีดกันด้วยช่วงวัยหรือประสบการณ์หรือสถานภาพที่แตกต่างกัน (X_{122})	5.280	.723
6. สมาชิกในครอบครัวเคารพความเป็นส่วนตัวของแต่ละคน (X_{123})	2.166	.630
7. สมาชิกในครอบครัวมีการพูดจาต่อกันด้วยดี และใช้เหตุผล (X_{131})	5.015	-.857
8. สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสท้วงติง แสดงความคิดเห็นและให้คำแนะนำต่อกัน (X_{132})	4.673	.683
9. สมาชิกในครอบครัวมีการแสดงความชื่นชมและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน (X_{133})	2.639	.660
10. สมาชิกในครอบครัวต่างดูและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน (X_{134})	2.604	.601
11. เมื่อประสบปัญหา สมาชิกสามารถหาทางออกได้โดยไม่ทำร้ายตนเอง สมาชิกในครอบครัวหรือทรัพย์สิน (X_{135})	6.075	-.709
12. สมาชิกในครอบครัวไม่ทำร้ายจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้งต่อกัน (X_{136})	6.003	.592
13. สมาชิกในครอบครัวไว้วางใจที่จะเล่าเรื่องต่างๆที่เกิดขึ้น (X_{137})	4.966	.771
14. สมาชิกในครอบครัวไม่ใช้อำนาจเหนือกันและกัน (X_{138})	2.061	.633
15. สมาชิกในครอบครัวร่วมตัดสินใจเรื่องสำคัญต่างๆ ด้วยกัน (X_{141})	3.117	.647
16. สมาชิกในครอบครัวร่วมกันแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล (X_{142})	3.920	.648
17. สมาชิกในครอบครัวไม่ทำร้ายร่างกายเมื่อมีความขัดแย้งต่อกัน (X_{143})	1.087	.655

ตารางที่ 1: (ต่อ)

ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งครอบครัว	VIF	$Cor(Y, X_{ijk})$
ด้านที่ 2 ด้านการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัว		
1. สมาชิกในครอบครัวสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเองอย่างเหมาะสม (X_{251})	2.888	-.643
2. ครอบครัวเลี้ยงดูสมาชิกแต่ละช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม (X_{252})	6.011	-.799
3. ครอบครัวมีการดูแล ใส่ใจ ความปลอดภัยของสมาชิกทุกคน (X_{253})	6.297	-.819
4. ครอบครัวมีการรักษาและสืบทอดธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ ของครอบครัว (X_{254})	4.485	.695
5. ครอบครัวมีการใช้คุณธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิตคือ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง ความมีวินัยและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (X_{255})	4.602	-.673
6. ครอบครัวมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสมาชิกในครอบครัว (X_{256})	3.740	.591
ด้านที่ 3 ด้านการพึ่งตนเอง		
1. ครอบครัวมีจำนวนสมาชิกที่สามารถหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองหรือจุนเจือครอบครัว (X_{361})	5.071	-.805
2. สัดส่วนรายได้ต่อรายจ่ายของครอบครัว (X_{362})	5.083	-.809
3. ครอบครัวมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (X_{363})	5.226	.813
4. ครอบครัวมีอาชีพที่มั่นคง (X_{364})	4.257	.774
5. ครอบครัวมีการเสี่ยงโชครูปแบบต่างๆ (X_{365})	5.052	-.801
6. ครอบครัวมีการออมในรูปแบบต่างๆ (X_{366})	1.300	.740
7. เมื่อครอบครัวมีหนี้สิน ครอบครัวสามารถชำระหนี้ได้ (X_{368})	6.079	.816
8. ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (X_{369})	1.052	.600
9. สมาชิกในครอบครัวมีสิทธิได้รับหลักประกันสุขภาพ (X_{371})	6.107	-.705
10. ครอบครัวสามารถดูแลสุขภาพเบื้องต้นทั้งทางร่างกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัว (X_{372})	1.195	.704
11. ครอบครัวมีความรู้และเข้าถึงบริการด้านสุขภาพในสถานพยาบาลเมื่อจำเป็น (X_{373})	1.139	.716
12. ครอบครัวสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงของสมาชิกในครอบครัว (X_{374})	1.283	-.718
13. ครอบครัวมีการป้องกันความเสี่ยงจากการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม (X_{375})	1.343	.728
14. ครอบครัวสามารถดูแลสมาชิกที่มีภาวะพึ่งพิงสูง (X_{376})	5.076	.798
15. สมาชิกในครอบครัวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างครอบครัวและชุมชน (X_{381})	1.561	.705
16. สมาชิกในครอบครัวมีการนำข้อมูลข่าวสาร ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนเองและครอบครัว (X_{382})	1.579	-.744
17. สมาชิกในครอบครัวได้รับทราบและเรียนรู้เรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับครอบครัว (X_{383})	1.316	-.751
18. ระดับการศึกษาในระบบของสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุตั้งแต่ 16 – 25 ปี (X_{384})	6.023	.793

ตารางที่ 1: (ต่อ)

ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งครอบครัว	VIF	$Cor(Y, X_{ijk})$
ด้านที่ 4 ด้านทุนทางสังคม		
1. สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีและการได้รับการยอมรับจากเพื่อนบ้าน (X_{491})	1.340	.640
2. สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือญาติ (X_{492})	1.293	-.674
3. สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจกัน (X_{493})	1.286	-.677
4. สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทเบื้องต้นในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม (X_{494})	1.268	.773
5. สมาชิกในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม (X_{495})	6.202	-.850
6. สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน (X_{496})	1.731	-.706
7. ครอบครัวมีการอบรมให้สมาชิกในครอบครัวใช้บริการพื้นที่สาธารณะในชุมชนอย่างรับผิดชอบ (X_{497})	1.654	.643
ด้านที่ 5 ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก		
1. ครอบครัวมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับภาวะยากลำบากในด้านต่างๆ (X_{5101})	1.440	-.704
2. ครอบครัวร่วมมือกันแก้ปัญหาเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ (X_{5102})	1.497	.671
3. ครอบครัวสามารถปรับตัวและฟื้นตัวได้เมื่อเกิดภาวะวิกฤติ (X_{5103})	4.466	-.772
4. ครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันปัญหาสังคม (X_{5104})	1.924	-.678
5. ครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันปัญหาภัยพิบัติต่างๆ (X_{5105})	6.862	-.805
6. ครอบครัวมีการทำประกันชีวิต/ประกันภัย/ประกันอุบัติเหตุ (X_{5106})	6.212	-.891
7. ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว (X_{5107})	1.044	.705

จากตารางที่ 1 พบว่ามีตัวชี้วัดครอบครัวเข็มแข็ง จำนวน 25 ตัวจากจำนวน 55 ตัว คิดเป็นร้อยละ 45.5 ที่มีค่า VIF เกิน 4 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านสัมพันธภาพมีตัวชี้วัดที่มีค่า VIF เกิน 4 มีจำนวน 8 ตัว ด้านการทำหน้าที่บทบาทในครอบครัวมีจำนวน 4 ตัว ด้านการพึ่งตนเองมีจำนวน 9 ตัว ด้านทุนทางสังคมมีจำนวน 1 ตัว และด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบากมีจำนวน 3 ตัวและเมื่อสังเกตค่าสหสัมพันธ์ตำแหน่งระหว่างตัวแปรการเป็นหนี้ของครัวเรือนกับตัวชี้วัดมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง มีค่าค่อนข้างสูงและมีทั้งที่มีเครื่องหมายเป็น บวก และ ลบ แสดงว่าตัวชี้วัดที่นำมาวิเคราะห์มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับการเป็นหนี้ของครัวเรือนค่อนข้างสูง

ตารางที่ 2: ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยโลจิสติกของตัวแปรที่อยู่ในสมการการถดถอยโลจิสติกที่ใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปร Stepwise และวิธีการ LASSO

วิธี / ตัวชี้วัด	Forward Stepwise :LR	Forward Stepwise : Wald	Forward Stepwise :Condition	Backward Stepwise : LR	Backward Stepwise : Wald	Backward Stepwise :Condition	LASSO
ด้านที่ 1							
X_{111}							0.047 (1.048)
X_{112}				0.118	0.112	0.118	0.12 (1.127)
X_{113}				-0.142	-0.138	-0.142	-0.136 (.873)
X_{121}							0.092 (1.096)
X_{122}	0.121		0.121	0.105	0.114	0.105	0.113 (1.120)
X_{123}							0.031 (1.031)
X_{131}	-0.14		-0.14	-0.179	-0.148	-0.179	-0.16 (.852)
X_{132}				0.095		0.095	0.083 (1.087)
X_{133}							0.014 (1.014)
X_{134}							0.058 (1.060)
X_{135}	-0.084		-0.084	-0.092	-0.092	-0.092	-0.093 (.911)
X_{136}	0.188		0.188	0.174	0.170	0.174	0.167 (1.182)
X_{137}				0.092	0.084	0.092	0.088 (1.092)
X_{138}							
X_{141}							0.003 (1.003)
X_{142}				0.090		0.090	0.089 (1.093)
X_{143}							0.023 (1.023)
ด้านที่ 2							
X_{251}							-0.074 (.929)
X_{252}	-0.149		-0.149	-0.155	-0.160	-0.155	-0.126 (.882)
X_{253}	-0.177		-0.177	-0.173	-0.177	-0.173	-0.167 (.846)
X_{254}					0.104		0.082 (1.085)
X_{255}					-0.138		-0.148 (.862)
X_{256}							0.079 (1.082)

ค่าใน ( ) ของวิธี LASSO คือค่าอัตราส่วน Odds หรือค่า $\exp(\beta_{iik})$

ตารางที่ 2: (ต่อ)

วิธี / ตัวชี้วัด	Forward Stepwise :LR	Forward Stepwise : Wald	Forward Stepwise :Condition	Backward Stepwise : LR	Backward Stepwise : Wald	Backward Stepwise :Condition	LASSO
ด้านที่ 3							
X_{361}	-1.495		-1.495	-1.539	-1.563	-1.539	-1.547 (.213)
X_{362}	-0.303		-0.303	-0.302	-0.301	-0.302	-0.301 (.740)
X_{363}	0.242		0.242	0.219	0.219	0.219	0.197 (1.218)
X_{364}				1.161	1.145	1.161	1.146 (3.146)
X_{365}	1.128	1.145	1.128	1.122	1.132	1.122	1.126 (3.083)
X_{366}							1.067 (2.907)
X_{368}	1.224	1.254	1.224	1.219	1.244	1.219	1.294 (3.647)
X_{369}							
X_{371}	-0.537		-0.537	-0.528	-0.540	-0.528	-0.577 (.562)
X_{372}							0.297 (1.346)
X_{373}							0.014 (1.014)
X_{374}							-0.076 (.927)
X_{375}							0.090 (1.094)
X_{376}	0.603		0.603	0.546		0.546	0.513 (1.670)
X_{381}							0.182 (1.200)
X_{382}							-0.118 (.889)
X_{383}							-0.267 (.766)
X_{384}	0.410		0.410	0.414	0.412	0.414	0.410 (1.507)
ด้านที่ 4							
X_{491}							0.520 (1.682)
X_{492}							-0.359 (.698)
X_{493}							-0.277 (.758)
X_{494}							0.176 (1.192)
X_{495}	-0.416		-0.416	-0.406	-0.409	-0.406	-0.423 (.655)
X_{496}							-0.030 (.970)
X_{497}							0.180 (1.197)
ด้านที่ 5							
X_{5101}							-0.060 (.942)
X_{5102}							0.006 (1.006)
X_{5103}				-0.536		-0.536	-0.568 (.567)
X_{5104}							-0.156 (.856)
X_{5105}	-0.382		-0.382	-0.374	-0.414	-0.374	-0.317 (.728)
X_{5106}	-0.533	-0.613	-0.533	-0.535	-0.539	-0.535	-0.531 (.588)
X_{5107}							0.053 (1.054)

ค่าใน ( ) ของวิธี LASSO คือค่าอัตราส่วน Odds หรือค่า $\exp(\beta_{iik})$

จากตารางที่ 2 พบว่าวิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบนำเข้าแบบมีขั้นตอน (Forward Stepwise) โดยวิธีการของ Wald (Forward Stepwise: Wald) มีตัวชี้วัดที่ถูกคัดเข้าสู่สมการจำนวนน้อยที่สุดคือมีเพียง 3 ตัวชี้วัดที่ถูกคัดเข้าสู่สมการ คือมี 2 ตัวชี้วัดในด้านที่ 4 (ด้านทุนทางสังคม) และ 1 ตัวชี้วัดในด้านที่ 5 (ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก) สำหรับวิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบนำเข้าแบบมีขั้นตอนอีก 2 วิธี (Forward Stepwise: LR และ Forward Stepwise: Condition) ให้ผลเหมือนกัน โดยนำตัวชี้วัดในทุกด้านเข้าสู่สมการ ด้านละอย่างน้อย 2 ตัวชี้วัด ยกเว้นด้านที่ 4 ที่มีตัวชี้วัดเพียงตัวเดียวที่ถูกนำเข้าสู่สมการ

สำหรับวิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบคัดออกแบบมีขั้นตอน (Backward Stepwise) มีตัวชี้วัดที่คงเหลือในสมการจำนวนมากกว่า วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบนำเข้าแบบมีขั้นตอน โดยวิธีการที่อาศัยหลักการของฟังก์ชันภาวะความน่าจะเป็น (Backward Stepwise: LR) และวิธีฟังก์ชันความน่าจะเป็นแบบมีเงื่อนไข (Backward Stepwise: Condition) ให้ผลเหมือนกัน ส่วนวิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบคัดออกแบบมีขั้นตอนของ Wald (Backward Stepwise: Wald) มีตัวชี้วัดคงเหลือในสมการจำนวนน้อยกว่าวิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบคัดออกแบบมีขั้นตอน 2 วิธีข้างต้นในทุกๆด้าน ยกเว้นด้านที่ 2 (ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว) ที่มีตัวชี้วัดคงเหลือในสมการเพิ่ม 2 ตัวชี้วัด

ส่วนวิธีการคัดเลือกตัวแปร LASSO มีตัวชี้วัดเพียง 2 ตัวที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเป็นศูนย์ หรือเป็นตัวแปรที่ถูกคัดออกจากสมการ คือ ตัวชี้วัด X_{138} (สมาชิกในครอบครัวไม่ใช้อำนาจเหนือกันและกัน) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดในด้านที่ 1 ด้านสัมพันธภาพ และตัวชี้วัด X_{369} (ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง) เป็นตัวชี้วัดด้านการพึ่งตนเอง

นอกจากนี้ยังพบว่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวชี้วัดที่อยู่ในสมการของแต่ละวิธี จะมีค่าเท่ากันหรือใกล้เคียงกันมากและมีเครื่องหมายเหมือนกัน

ส่วนวิธีการคัดเลือกตัวแปร LASSO มีตัวชี้วัดเพียง 2 ตัวที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเป็นศูนย์ หรือเป็นตัวแปรที่ถูกคัดออกจากสมการ คือ ตัวชี้วัด X_{138} (สมาชิกในครอบครัวไม่ใช้อำนาจเหนือกันและกัน) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดในด้านที่ 1 ด้านสัมพันธภาพ และตัวชี้วัด X_{369} (ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง) เป็นตัวชี้วัดด้านการพึ่งตนเอง

นอกจากนี้ยังพบว่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวชี้วัดที่อยู่ในสมการของแต่ละวิธี จะมีค่าเท่ากันหรือใกล้เคียงกันมากและมีเครื่องหมายเหมือนกัน

ตารางที่ 3: ร้อยละความถูกต้องของการพยากรณ์และค่า AIC และ BIC ของตัวแบบโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปร Stepwise และ LASSO

	Forward Condition	Forward LR	Forward Wald	Backward Condition	Backward LR	Backward Wald
เป็นหนี้	92.1 %	92.1 %	88.4 %	92.0 %	92.0 %	91.9 %
ไม่เป็นหนี้	29.6 %	29.6 %	32.1 %	30.8 %	30.8 %	30.3 %
ความถูกต้องโดยรวมของข้อมูล	73.4 %	73.4 %	71.6 %	73.7 %	73.7 %	73.5 %
AIC	8419.521	8754.122	8419.521	8408.970	8414.959	8408.970
BIC	8453.607	8761.697	8453.607	8456.311	8458.513	8456.311

จากตารางที่ 3 พบว่าการคัดเลือกตัวแปรแบบ LASSO ให้ผลพยากรณ์การเป็นหนี้ของครัวเรือนถูกต้องร้อยละ 93.7 และตัวแบบที่พยากรณ์ถูกต้องโดยรวมร้อยละ 75.4 ซึ่งสูงกว่าวิธีคัดเลือกแบบ Stepwise และจากค่า AIC และ BIC ของวิธี LASSO มีค่าต่ำสุดเมื่อเทียบกับวิธี Stepwise

สรุปผลการวิจัย

จากผลลัพธ์การวิจัยจะเห็นได้ว่าการคัดเลือกตัวแปรแบบ LASSO ให้ผลการพยากรณ์ที่ถูกต้องมากกว่าวิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบมีขั้นตอนและอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และมีร้อยละการพยากรณ์ถูกต้องในกลุ่มที่เป็นหนี้สูงกว่ากลุ่มไม่เป็นหนี้ ทั้งนี้เนื่องจากในข้อมูลมีกลุ่มที่เป็นหนี้ จำนวน 5,491 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 70.1 และเมื่อพิจารณาค่าอัตราส่วน Odds ค่าในวงเล็บในตารางที่ 2 พบว่าตัวชี้วัดในด้าน 3 ด้านการพึ่งพาตนเองมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้สิ้นของครัวเรือนสูงสุด โดยครัวเรือนไหนที่มีอาชีพมั่นคง มีการออมในรูปแบบต่าง ๆ ชอบเสี่ยงโชค และมีความสามารถในชำระหนี้ได้ มีแนวโน้มที่จะมีหนี้ครัวเรือนสูงกว่าประมาณ 3 เท่าของครอบครัวที่ไม่มีตัวชี้วัดเหล่านี้ (3.146, 3.083, 2.907 และ 3.647 ตามลำดับ) ในขณะที่ครอบครัวไหนที่สมาชิกที่สามารถหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองหรือจุนเจือครอบครัวได้ มีสิทธิได้รับหลักประกันสุขภาพ และสมาชิกรับทราบเรื่องสำคัญของครอบครัว ครอบครัวนั้นมีโอกาสที่จะก่อหนี้ครัวเรือนน้อยกว่าร้อยละ 80, 50 และ 20 (โดยประมาณ) ของโอกาสที่จะไม่ก่อหนี้สิ้น ตามลำดับ (0.213, 0.562 และ 0.766 ตามลำดับ) นอกจากนั้นตัวชี้วัดในด้านที่ 4 ด้านทุนทางสังคม 2 ตัวชี้วัดคือ ครอบครัวมีความไว้วางใจกัน และเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และตัวชี้วัดในด้านที่ 5 ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก 2 ตัวชี้วัดคือ ครอบครัวสามารถปรับตัวและฟื้นตัวได้เมื่อเกิดภาวะวิกฤติ และครอบครัวมีประกันภัย ครอบครัวเหล่านี้ มีโอกาสที่จะก่อหนี้สิ้นครัวเรือนต่ำกว่า ร้อยละ 25, 35, 43 และ 41 (ตามลำดับ) ของโอกาสที่จะไม่ก่อหนี้สิ้น (0.758, 0.655, 0.567 และ 0.588 ตามลำดับ) ส่วนตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่เหลือ มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ค่อนข้างน้อย

เอกสารอ้างอิง

กมล ชวาลวิทย์. (2559). *เจาะลึกภาระหนี้ครัวเรือคนไทยผ่าน Big Data.* สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2560, จากเว็ปไซต์ : http://thaipublica.org/2016/09/bot-symposium-2016-household-debt/

กอง บก. ข่าวเศรษฐกิจ. (2559). *หนี้ครัวเรือนสูงสุดในรอบ 9 ปี*. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2560, จากเว็ปไซต์ : http://www.tnamcot.com/content/557071

กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2552:424-450). *การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร.* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ:ธรรมสาร.

ขวัญฤดี ดวงจันทร์ และ ธนวิทย์ บุญสิทธิ์. (2558). *การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหนี้ครัวเรือนเศรษฐกิจไทย*, 5(1), มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์. (2556:1-283). *โครงการรวบรวมและวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านครอบครัวตามมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็งสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.* พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ:สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

วิฐรา พึ่งพาพงศ์. (2558). บทวิเคราะห์วิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นสำหรับข้อมูลที่มีมิติสูง. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 23(2),213-223.

Robert Tibshirani. (1996). Regression Shrinkage and Selection via the Lasso. *Journal of the Royal Statistical Society*, 58(1), 267-288.

การศึกษาการล่วงละเมิดสิกขาบท : กรณีพระฉัพพัคคีย์
EDUCATION OF THE VIOLATION OF THE BUDDHIST LAWS BY CHABBAGGIYA

พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร[1], พระครูภัทรสิริวุฒิ[2],
พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน[3], พระวันชัย ภูริทตฺโต[4],
ดร.บุญส่ง สินธุ์นอก[5], ดร.สมเดช นามเกตุ[6]

[1,2,3,4,5,6]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการล่วงละเมิดสิกขาบท : กรณีพระฉัพพัคคีย์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพระฉัพพัคคีย์ 2) เพื่อศึกษาการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์ 3) เพื่อศึกษาสาเหตุการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์ โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร

ผลของการศึกษาพบว่า พระฉัพพัคคีย์ คือเด็กหนุ่มจำนวน 6 คน ได้ชวนกันออกบวช เนื่องจากไม่ต้องการทำงานหนักในชีวิตฆราวาส เมื่อบวชแล้วได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม แล้วแยกย้ายกันไปจำพรรษาอยู่ในเมืองต่างๆ คือ พระปัณฑุกะและพระโลหิตกะจำพรรษาในกรุงสาวัตถี มีภิกษุบริวาร 500 รูป พระเมตติยะและพระภุมมชกะ จำพรรษาอยู่ในกรุงราชคฤห์ มีภิกษุบริวาร 500 รูป พระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะจำพรรษาอยู่ที่กิฎาคีรีชนบท ซึ่งอยู่ระหว่างกรุงสาวัตถีและกรุงราชคฤห์ มีภิกษุบริวาร 500 รูป

พระฉัพพัคคีย์ได้ล่วงละเมิดสิกขาบทน้อยใหญ่ ทั้งที่เป็นต้นบัญญัติและอนุบัญญัติ จำนวน 212 สิกขาบท ในบรรดาการล่วงละเมิดสิกขาบท 212 สิกขาบทนั้น ภิกษุกลุ่มพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ ถือว่าเป็นกลุ่มภิกษุที่ประพฤติเสียหายรุนแรงที่สุด กล่าวคือ เป็นกลุ่มภิกษุที่ประพฤติความเสียหายต่างๆ นานา มีเช่น ขับร้องฟ้อนรำกับสตรี เล่นการละเล่นนานาชนิด เล่นขี่ช้าง ขี่ม้า รถ ยิงธนู มวยปล้ำ และการกระทำอื่นๆ ประมาณ 50 ชนิด จนเป็นที่เข้าใจผิดของชาวบ้านว่า การกระทำเช่นนั้นถูกต้องตามพระธรรมวินัย เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงได้รับสั่งให้พระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะไปยังกิฎาคีรีชนบท เพื่อลงปัพพาชนียกรรมแก่ท่านทั้ง 2 นอกจานี้ ยังมีพระฉัพพัคคีย์กลุ่มพระปัณฑุกะและพระโลหิตกะที่อาศัยอยู่ในเมืองสาวัตถี แม้จะไม่ได้ประพฤติเสียหายร้ายแรง แต่มักหาช่องว่างในการละเมิดพระวินัย

สาเหตุของการละเมิดสิกขาบทพบว่า เกิดจากปัจจัยหลายด้าน คือ

1. บริบททางสังคม ได้แก่ บริบททางศาสนาและลัทธิความเชื่อ
2. บริบททางการเมืองการปกครอง
3. บริบททางเศรษฐกิจ
4. เกิดจากพฤติกรรมความเคยชิน เนื่องจากพระฉัพพัคคีย์มีพื้นเพมาจากแคว้นวัชชี ซึ่งเป็นแคว้นที่ให้เสรีภาพในด้านการคิด การทำ และการพูดเป็นอย่างมาก
5. พระฉัพพัคคีย์ไม่ได้บวชด้วยศรัทธา
6. ลักษณะนิสัยส่วนตัวของพระฉัพพัคคีย์ชอบเที่ยวรังแกเพื่อนภิกษุที่อ่อนแอกว่า
7. พระฉัพพัคคีย์เป็นพระกลุ่มใหญ่ เมื่อรูปใดรูปหนึ่งประพฤติผิดจึงถูกนับเนื่องเข้าในกลุ่มด้วย
8. พระฉัพพัคคีย์บางกลุ่มติดตามพระพุทธเจ้าไปยังชนบทต่างๆ จึงถูกเพ่งโทษได้ง่าย และพระฉัพพัคคีย์เป็นกลุ่มพระที่มักหลบเลี่ยงพระวินัย

ผลกระทบจากการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์ พบว่า ทำให้ประชาชนคลายความเลื่อมใสและเอือมระอาต่อพฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์ และเป็นที่รังเกียจของเพื่อนภิกษุผู้มีศีล แต่ในขณะเดียวกันการกระทำของพระฉัพพัคคีย์ก็มีผลดีอยู่บ้าง กล่าวคือ การบัญญัติสิกขาบท อันเนื่องมาจากความประพฤติของพระฉัพพัคคีย์ เป็นการปิดช่องโหว่ มิให้ภิกษุละเมิดพระวินัยในกาลต่อๆ มา

คำสำคัญ: สิกขาบท, พระฉัพพัคคีย์

ABSTRACT

A purpose of study on the title “A study of violating the training rule: Case study on ChabbavaggîyaBikkhus” aimed at studying the ChabbvaggîyaBikkhus’ history, the ChabbavaggiyaBikkhus’ violation of the Training Rule and the causes of habbavaggiyaBikkhus’ violation of Training Rule. This research is a document research.

The results of this study were found that 6 ChabbavaggiyaBikkus persuaded each other to be ordained as result of dissatisfaction in hardworking as lay men. When having been ordained, they were separated into 3 groups and each group went to live in the rain-retreat in various towns, that is to say, PhraPanduka and PhraLohita lived in the rain-treat in Sãvatthî with 500 subordinates and PhraMettiya and PhraPhummajaka lived in the rain-retreat in Rãjaguha with their 500 subordinates. PhraAssaji and PhraPunabbasuka lived in the rain-retreat in Kitãgirî country that was located between Sãvatthî and Rãjaguha with their 500 subordinates.

ChabbavaggîyaBikkhus had violated small and great training rules both the primary enactments and sub-enactments with the total of 212 Training Rules. Monk Shi among the Assamese and the terminal keypad NEDA said it. The monk regarded as the most serious corruption scandal, namely a group of monks who practice a variety of damage, such as singing, dancing women. Play games played numerous elephant rides, archery, wrestling, car and other acts of about 50 species and is misleading the villagers said. Such action is required by the Book of Discipline. When the Buddha knew it had sent Sariputta and Maha Moakler Callas me to Giuseppe Da Kiri countryside. To him into exile 2 In addition, also with the diagnosis of the key problems the Park Kathmandu shifts and blood but live in the city of Sravasti. Even without doing serious damage. But often a gap in violation of the discipline.

The causes of violating the training rules were found that there were a plenty of factors as follows:

1. The social contexts, that is, the religious contexts and cults.
2. The political contexts.
3. The economical contexts.
4. Being originated from the habitual behavior as result of the tradition from which ChabbavaggiyaBikkhus obtained from Vajji state because the freedom in thinking, doing and speaking were authorized freely by the state.
5. ChabbavaggiyaBikkhus were not ordained with the faith.

6. ChabbavaggiyaBikkhus' personalities liked to molest the monks who were weaker.
7. ChabbavaggiyaBikkhus were in big groups when any Bikkhu in groups did something wrong, his act was considered as the fault of groups also.
8. Some ChabbavaggiyaBikkhus following the Buddha to various places were easily charged with offence and the groups of ChabbavaggiyaBikkhus liked to avoid the monastic regulations.

ChabbavaggiyaBikkhus' impacts of violating the Training Rules were found that it deducted people from the faith as result of tire of ChabbaggiyaBikkhus' behaviors and Bikkhus who complied with the morality were not satisfied. At the same time, ChabbaggiyaBikkhus's action was considered as good deeds, that is to say, to enact the Training Rules due to ChabbavaggiyaBikkhus' practice was to close the hole of regulations and prohibited Bikkhus to avoid the disciplines later on.

Keywords: Laws, Chabbaggiya

บทนำ

วินัยคือ ประมวลบทบัญญัติ ข้อกำหนดสำหรับควบคุมความประพฤติไม่ให้เสื่อมเสีย และฝึกฝนให้ประพฤติดีงาม เป็นคุณเกื้อกูลยิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) วินัยสำหรับภิกษุ ภิกษุณี มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สิกขาบท คือ บทบัญญัติข้อหนึ่ง ๆ ในพระวินัยที่ภิกษุพึงศึกษาปฏิบัติ

ในช่วงปฐมโพธิกาล พระพุทธองค์ยังมิได้บัญญัติสิกขาบทสำหรับพระภิกษุสงฆ์ ทั้งนี้เพราะพระภิกษุสงฆ์ครั้งนั้น ล้วนเข้ามาสู่พระศาสนาด้วยศรัทธา และส่วนใหญ่เป็นพระอริยบุคคลทั้งนั้น การประพฤติปฏิบัติจึงเป็นลักษณะจารีตประเพณี ที่เรียกว่า "จาริตตศีล" จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดสิกขาบทเข้ามา

ในตอนต้นพุทธกาล คือ ตั้งแต่พรรษาที่ 1 ถึงพรรษาที่ 11 ยังไม่มีการบัญญัติสิกขาบท ครั้นต่อมาในพรรษาที่ 12 ครั้งหนึ่งพระสารีบุตรกราบทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงสาเหตุที่ทำให้พรหมจรรย์นี้ดำรงอยู่ได้นานหรือไม่นาน พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า ขึ้นอยู่กับการบัญญัติสิกขาบท พระสารีบุตรจึงกราบทูลให้ทรงบัญญัติสิกขาบท พระองค์ทรงปฏิเสธ ด้วยให้เหตุผลว่า ยังไม่ถึงเวลา เพราะจำนวนภิกษุยังมีไม่มาก ลาภสักการะยังไม่มาก ภิกษุสงฆ์ที่มีอยู่ล้วนเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แต่เมื่อใด จำนวนพระภิกษุมีมาก ลาภสักการะมีมาก ภิกษุสงฆ์ประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้อง จึงควรบัญญัติสิกขาบท (วิ.มหา. 1/13/21)

การบัญญัติสิกขาบทนั้น ยังไม่สามารถระบุชัดเจนลงไปว่า พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทใดเป็นอันดับแรก แต่ถ้าถือเรียงตามลำดับตัวสิกขาบท ก็ถือว่าเหตุการณ์ของพระสุทินน์เสพเมถุนกับภรรยาเก่า เป็นเหตุการณ์แรก ที่นำไปสู่การบัญญัติสิกขาบท ที่เป็นอาบัติหนัก ซึ่งเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในพรรษาที่ 20 แต่สันนิษฐานว่าก่อนพรรษาที่ 20 นั้น น่าจะมีการบัญญัติสิกขาบทบ้างแล้ว แต่เป็นสิกขาบทเล็กน้อย มิใช่ความผิดประเภทร้ายแรง เมื่อมีการจัดหมวดหมู่พระวินัย ซึ่งเรียงลำดับจากอาบัติหนักไปหาอาบัติเบา จึงยกอาบัติปาราชิกขึ้นเป็นหมวดแรก และในบรรดาปาราชิก 4 นั้น สิกขาบทแรกที่ทรงบัญญัติก็คือ การเสพเมถุนกับภรรยาเก่าของพระสุทินน์นั่นเอง

เหตุผลในการบัญญัติสิกขาบท

เหตุผลในการบัญญัติสิกขาบท พระพุทธองค์ทรงอาศัยเหตุ 10 ประการคือ

1. เพื่อความดีงามแห่งสงฆ์
2. เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
3. เพื่อข่มภิกษุผู้ไม่มีความละอายแก่ใจ
4. เพื่อความผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
5. เพื่อป้องกันอาสวะมิให้เกิดขึ้นในปัจจุบัน
6. เพื่อระงับอาสวะที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
7. เพื่อก่อให้เกิดความเลื่อมใสของหมู่ชนที่ยังไม่เลื่อมใส
8. เพื่อยังหมู่ชนที่เลื่อมใสแล้ว ให้เกิดความเลื่อมใสยิ่งขึ้น
9. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
10. เพื่อเกื้อกูลให้มีข้อปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ (วิ.มหา. (ไทย) 1/28/28)

เหตุผลการบัญญัติสิกขาบท 10 ประการนี้ ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 มุ่งประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 มุ่งประโยชน์ต่อบุคคล ข้อที่ 5 และข้อที่ 6 มุ่งความบริสุทธิ์ต่อชีวิตทั้งทางกายและทางใจ ข้อที่ 7 และข้อที่ 8 มุ่งประโยชน์ต่อประชาชน ข้อที่ 9 และข้อที่ 10 มุ่งประโยชน์ต่อพระศาสนา (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2543)

การบัญญัติสิกขาบทนั้น พระพุทธองค์จะบัญญัติก็ต่อเมื่อมีภิกษุกระทำความผิด จะไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ล่วงหน้า พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามพระนาคเสนว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นพระสัพพัญญู ทำไมพระองค์ไม่ทรงกำหนดสิกขาบทล่วงหน้า ให้สมบูรณ์เสียคราวเดียว แต่กลับทรงรอให้เหตุการณ์ทำผิดเกิดขึ้นก่อน แล้วจึงค่อยกำหนดสิกขาบทตามไปทีละเหตุการณ์ พระนาคเสนทูลถามย้อนกลับว่า ตามปกติหมอให้ยาคนไข้ก่อนที่คนไข้จะเจ็บป่วยหรือให้ต่อเมื่อคนไข้เจ็บป่วยแล้ว พระเจ้ามิลินท์ตรัสตอบว่า หมอให้ยาคนไข้ต่อเมื่อคนไข้เจ็บป่วยแล้ว และหมอได้ทำการวินิจฉัยโรคแล้ว พระนาคเสนจึงทูลย้ำว่า การกำหนดสิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงกระทำ ก็เป็นทำนองเดียวกัน (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2530: 82) การบัญญัติสิกขาบทของพระพุทธเจ้า มีขั้นตอนดังนี้

1. เรื่องจริงที่เกิดขึ้น อันเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าต้องบัญญัติสิกขาบทนั้นๆ ส่วนนี้เรียกว่า “นิทาน” หรือ “ปกรณ์”

2. ประชุมสงฆ์วินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้น กล่าวถึงประโยชน์ของการบัญญัติสิกขาบท 10 ประการ และตัวสาระสิกขาบท

3. เรื่องการประพฤติผิดจากสิกขาบทที่บัญญัติขึ้น

4. ประชุมสงฆ์บัญญัติอนุสิกขาบท คือ กำหนดเพิ่มเติมคำหรือข้อความในส่วนสิกขาบทเดิม ให้ละเอียดชัดเจนกว่าเดิม

5. อธิบายความหมายของแต่ละคำ สิกขาบทส่วนนี้ เรียกว่า สิกขาบทวิภังค์

6. ตัวอย่างเรื่องการประพฤติผิดสิกขาบท การวินิจฉัยความผิด (วิ.มหา. (ไทย) 1/28/28.)

หลังจากพรรษาที่ 12 เป็นต้นมา มีภิกษุที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้น การประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสมในด้านต่างๆ ก็ตามมาเป็นลำดับ เป็นเหตุให้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุประพฤติเช่นนั้นอีก และวางโทษหนักเบาตามความผิดนั้นๆ

บรรดาสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎก ทั้งที่เป็นมูลบัญญัติและอนุบัญญัตินั้นมีมากมายหลายร้อยสิกขาบท แต่สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์นั้น มีเพียง 227 สิกขาบท หากรวมกับ

สิกขาบทที่มานอกปาติโมกข์เข้าด้วยกัน อาจมีมากถึง 500 สิกขาบท กล่าวเฉพาะที่ปรากฏในภิกขุวิภังค์ พฤติกรรมของพระในสมัยพุทธกาลที่เป็นเหตุให้บัญญัติสิกขาบท อาจมีมากกว่า 500 เรื่อง ยกตัวอย่างเช่น เรื่องเกี่ยวกับการประพฤติผิดทางเพศถึงขั้นเสพสมมีมากถึง 72 เรื่องเรื่องการลักขโมยมี 149 เรื่อง เรื่องการฆ่าตัวตาย 100 เรื่อง เรื่องการพูดหรือแสดงอุตริมนุสสธรรม 75 เรื่อง เรื่องการทำน้ำอสุจิเคลื่อน 71 เรื่อง เรื่องการจับต้องกายหญิง 20 เรื่อง เรื่องการพูดเกี้ยวหญิง 21 เรื่อง เรื่องการพูดล่อลวงหญิงให้บำเรอตนด้วยกาม 7 เรื่อง เรื่องการทำตัวเป็นพ่อสื่อ 7 เรื่อง และยังมีเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ อีกจำนวนมาก

ในบรรดาพฤติกรรมเหล่านี้ กลุ่มพระที่มีพฤติกรรมประพฤติผิดในสิกขาบทมากที่สุด คือกลุ่มพระฉัพพัคคีย์ ซึ่งในบรรดาอาบัติทั้ง 7 ประเภทนั้น จะมีเรื่องราวของพระฉัพพัคคีย์เข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เกือบทุกประเภท ทั้งที่เป็นต้นบัญญัติและอนุบัญญัติ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า กลุ่มพระฉัพพัคคีย์เป็นพระกลุ่มใหญ่ มีบริวารมาก เมื่อบริวารรูปใดรูปหนึ่งกระทำผิด จึงถูกนับเนื่องเข้าในกลุ่มพระฉัพพัคคีย์ด้วย

เรื่องราวของพระฉัพพัคคีย์ เป็นเรื่องที่น่าศึกษาว่า พระฉัพพัคคีย์คือใคร มีสิกขาบทใดบ้างที่เกิดจากการกระทำของพระกลุ่มนี้ อะไรคือสาเหตุให้พระกลุ่มนี้แสดงพฤติกรรมดังกล่าว และพฤติกรรมของพระกลุ่มนี้มีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลอย่างไร ตลอดถึงการละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์กับพระสงฆ์ไทยปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพระฉัพพัคคีย์
2. เพื่อศึกษาการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์
3. เพื่อศึกษาสาเหตุการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติ และสิกขาบทที่พระฉัพพัคคีย์ล่วงละเมิด จากเอกสารชั้นปฐมภูมิคือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539
2. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติ และสิกขาบทที่พระฉัพพัคคีย์ล่วงละเมิด จากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. จัดเรียงข้อมูล จัดกลุ่มของข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบเข้าด้วยกัน การวิเคราะห์ได้ยึดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา
4. เสนอผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลของการวิจัย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของพระฉัพพัคคีย์ พบว่า พระฉัพพัคคีย์เป็นชาวกรุงสาวัตถี แต่มีพื้นเพมาจากแคว้นวัชชี เป็นสัทธิวิหาริกของพระอัครสาวก มี 6 รูปคือ 1) ปัณฑกะ 2) โลหิตกะ 3) เมตติยะ 4) ภุมมชกะ 5) อัสสชิ 6) ปุนัพพสุกะ (วิ.จู. 7/243/1) เมื่อบวชครบ 5 พรรษาแล้ว จึงแยกย้ายกันไปอยู่ในเมืองต่างๆ แห่งละ 3 รูปคือ พระปัณฑุกะและพระโลหิตกะตั้งสำนักอยู่ในกรุงสาวัตถี พระเมตติยะและพระภุมมชกะตั้งสำนักอยู่ในกรุงราชคฤห์ ส่วนพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะตั้งสำนักอยู่ที่กิฎาคีรีชนบท ซึ่งอยู่ระหว่างกรุงสาวัตถีและกรุงราชคฤห์

จากการศึกษาการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์ มีทั้งหมด 212 สิกขาบท โดยแยกเป็นหมวดๆ ได้ ดังนี้

1. การประพฤติผิดเกี่ยวกับสตรีเพศและกามคุณ พบว่ามี 10 สิกขาบท เช่น มีจิตกำหนัดใช้มือจับอวัยวะเพศของโคตัวเมียบ้าง (วิ.ม. 5/252/24) เปิดกาย เปิดขาอ่อน เปิดอวัยวะเพศอวดนางภิกษุณี พูดเกี้ยวภิกษุณีบ้าง (วิ.จู. 7/411/329)

2. การประทุษร้ายตระกูล พบว่ามี 1 สิกขาบท คือ พระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะประพฤติอนาจารประการต่างๆ ทำให้ตระกูลเสื่อมศรัทธาในพระศาสนา (วิ.มหา. 1/431/459)

3. การประทุษร้ายภิกษุ พบว่ามี 22 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์ไล่ ลากพระสัตตรสวัคคีย์ออกจากวิหารบ้าง (วิ.มหา. 2/124/302) เงื้อฝ่ามือจะทำร้ายพระสัตตรสวัคคีย์บ้าง (วิ.มหา. 2/454/559)

4. การละเมิดมติสงฆ์และไม่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย พบว่ามี 30 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์รื้อฟื้นคดีที่ตัดสินไปแล้วด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม ขึ้นมาพิจารณาใหม่ (วิ.มหา. 2/392/506) หรือเดินแกว่งแขนเข้าไปในระแวกบ้าน (วิ.มหา. 2/592/666) หัวเราะเสียงดังในละแวกบ้าน (วิ.มหา. 2/587/661)

5. การน้อมลาภมาเพื่อตน พบว่ามี 8 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์เกลี้ยกล่อมให้ทายกนำอาหารและจีวรมาถวายพวกตน (วิ.มหา. 2657/179) หรือออกปากขออาหารที่ประณีตต่อทายกที่เขาไม่ได้ปวารณาไว้ (วิ.มหา. 2/257/410)

6. การรับบิณฑบาตและมารยาทในการขบฉัน พบว่ามี 29 สิกขาบท เช่น ภิกษุฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตไม่สำรวม (วิ.มหา. 2/603/677) รับบิณฑบาตล้นบาตร (วิ.มหา. 2/609/650) ฉันเลียมือ (วิ.มหา. 2/628/705)

7. การแสดงธรรม พบว่ามี 17 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมเพื่อลาภสักการะ (วิ.มหา. 2/144/316) แสดงธรรมแก่คนที่ไม่เคารพธรรม (วิ.มหา. 2/633/712)

8. การใช้สอยเครื่องนุ่งห่มและเสนาสนะ พบว่ามี 18 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์ทำการสั่งสมจีวรไว้มากเกินความจำเป็น ใช้จีวรหลายชุด (วิ.มหา. 2/459/1) หรือเขียนภาพจิตรกรรมไว้ในวิหาร (วิ.จู. 7/102/299)

9. วัตรในการอาบน้ำ พบว่ามี 8 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำ ใช้ แขน ขา หลังสีกับต้นไม้บ้าง เสาบ้าง ฝาบ้าง หรืออาบน้ำในที่ไม่สมควร ใช้เครื่องถูกกายเหมือนคฤหัสถ์ (วิ.จู. 7/243/1-5)

10. การใช้สอยบาตร พบว่ามี 5 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์สะสมบาตรเกินความจำเป็น (วิ.มหา. 2/598/122) หรือบาตรมีรอยชำรุดเพียงนิดเดียว ออกปากขอบาตรใหม่จากช่างหม้อ จนช่างหม้อไม่สามารถค้าขายอย่างอื่นได้ (วิ.มหา. 2/610/129)

11. การใช้รองเท้าและเขียงเท้า พบว่ามี 8 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์ใช้รองเท้าสีต่างๆ เช่น เหลืองล้วน แดงล้วน ดำล้วน ชมพูล้วน หรือนำไม้ ใบไม้ หนังสัตว์ และปีกนกมาทำรองเท้า (วิ.ม. 5/246/14-15)

12. การประดับตกแต่งร่างกาย พบว่ามี 12 สิกขาบท เช่น ภิกษุฉัพพัคคีย์ไว้ผมยาว ใช้แปรงหวีผม (วิ.จู.7/246/8) แต่งหน้า ผัดหน้า (วิ.จู. 7/284110) ใช้เครื่องประดับชนิดต่างๆ (วิ.จู. 7/244/7)

13. ธรรมเนียมในการเข้าไปในละแวกบ้าน พบว่ามี 22 สิกขาบท เช่น นุ่งห่มจีวรไม่เรียบร้อยเข้าไปในละแวกบ้าน เดินเวิกผ้า คะนองมือคะนองเท้า (วิ.มหา. 2/584/658)

14. การใช้สอยสิ่งของเบ็ดเตล็ด พบว่ามี 5 สิกขาบท เช่น ภิกษุทำกล่องเข็มด้วยกระดูก งา เขาสัตว์ (วิ.มหา. 2/516/605)

15. หมวดปกิณณกะ พบว่ามี 16 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์ไม่เป็นไข้ ยืนถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ (วิ.มหา. 2/651/731) หรือภิกษุฉัพพัคคีย์ขัดเล็บให้แก่กันและกัน แต่งหนวดให้แก่กันและกัน แต่งขนหน้าอกให้แก่กันและกัน โกนขนในที่ลับให้แก่กันและกัน (วิ.จู. 7/275/62)

การศึกษาสาเหตุของการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์ พบว่า มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายด้าน คือ

1. บริบททางสังคม ได้แก่ บริบททางศาสนาและลัทธิความเชื่อ การที่พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติตนไม่อยู่ในพระวินัย แสดงกิริยาไม่สำรวม ผิดวิสัยของความเป็นสมณะ เช่น นุ่งห่มไม่เรียบร้อย เที่ยวบิณฑบาตรรบกวน แม้ในโรงฉันก็พากันส่งเสียงเอะอะอื้ออึงไม่ตั้งอยู่ในความสงบเสงี่ยม เป็นต้น ภิกษุเหล่านี้ได้ชื่อว่า “โมฆบุรุษ” คนที่เอาดีไม่ได้ คนที่พลาดจากประโยชน์ต่างๆ เพราะมัวประมาทอยู่บ้าง ประพฤติทุจริตบ้าง เกียจคร้านในกิจการต่างๆ บ้าง ชาวบ้านทั้งหลายพากันเพ่งโทษ กล่าวตำหนิติเตียนพวกท่านที่ประพฤติผิดไม่เหมาะสมกับสมณสารูป ปัจจุบันคนในสังคมบางส่วนจึงมองพระภิกษุสงฆ์ เป็นเพียงกลุ่มคนที่อาศัยผ้าเหลืองห่มตัวเท่านั้น ไม่มีความดีพิเศษอะไร ไร้ค่าในสายตาของชาวบ้านทั่วไป ดังนั้นคุณค่าของความเป็นภิกษุสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา จึงสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติตนตามหลักแห่งพระธรรมวินัยโดยแท้

2. บริบททางเศรษฐกิจและการเมือง เนื่องจากพระฉัพพัคคีย์เกิดในตระกูลกสิกรรม ความเป็นอยู่ค่อนข้างฝืดเคือง อีกทั้งได้รับโอกาสทางสังคมน้อย เนื่องจากอยู่ในวรรณะที่ขาดการยอมรับทางสังคม เมื่อทราบว่าพระพุทธศาสนาไม่มีการกีดกันเรื่องวรรณะ พ่อแม่จึงให้เข้ามาบวช เพื่อชีวิตจะได้สุขสบายขึ้น

3. พฤติกรรมความเคยชิน ภิกษุฉัพพัคคีย์ มีพื้นเพมาจากแคว้นวัชชี ซึ่งเป็นแคว้นที่ให้เสรีภาพในด้านการแสดงออกทางความคิด การพูด และการทำ เมื่อเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีกรอบและข้อจำกัดในการพูดและการกระทำ ความเคยชินที่เคยในสังคมที่ให้เสรีภาพในการดำเนินชีวิต จึงทำให้ล่วงละเมิดสิกขาบทมากมาย

4. ภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่ได้บวชด้วยศรัทธา แต่บวชเพื่อหลีกหนีการทำงานในชีวิตฆราวาส

5. ลักษณะนิสัยส่วนตัว มักก่อเรื่องทะเลาะวิวาท และรังแกภิกษุอื่นที่อ่อนแอกว่าเป็นประจำ

6. พระฉัพพัคคีย์เป็นพระกลุ่มใหญ่ จำนวน 1,500 เมื่อรูปใดในกลุ่มทำผิด จึงถูกนับเนื่องเข้าในกลุ่มพระฉัพพัคคีย์ด้วย

7. พระฉัพพัคคีย์บางกลุ่ม ติดตามพระพุทธเจ้าไปยังชนบทต่าง ๆ เมื่อทำผิดพระธรรมวินัยจึงถูกเพ่งโทษได้ง่าย

8. พระฉัพพัคคีย์เป็นกลุ่มพระที่ฉลาด สามารถจดจำหัวข้อธรรมหัวข้อวินัยได้อย่างคล่องแคล่ว แต่จากการที่รู้หัวธรรมหัวข้อวินัยเป็นอย่างดีนี่เอง จึงทำให้กลุ่มพระฉัพพัคคีย์หาช่องว่างในการหลบเลี่ยงวินัย จึงเป็นสาเหตุให้เป็นต้นอนุบัญญัติอีกมากมาย

การศึกษาผลกระทบจากการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์พบว่า ผลกระทบโดยตรงคือทำลายศรัทธาของชาวบ้าน บางสิกขาบทสะท้อนให้เห็นถึงความเอือมระอาของชาวบ้าน ที่มีต่อกลุ่มของพระฉัพพัคคีย์

ในกลุ่มของภิกษุด้วยกัน มีความเอือมระอาต่อพฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์เช่นกัน เช่น กลุ่มพระฉัพพัคคีย์ที่อาศัยอยู่ในกรุงสาวัตถี ซึ่งมีนิสัยเกเร เที่ยวระรานกลั่นแกล้งภิกษุที่มีความอ่อนแอกว่า

ผลกระทบโดยอ้อมคือ เป็นเหตุให้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทมากมาย แต่ก็ส่งผลดีต่อพระพุทธศาสนาเช่นกัน คือ ทำให้พระพุทธองค์สามารถปิดช่องโหว่ ในการหลบเลี่ยงพระวินัยของภิกษุในกาลต่อๆ มา

สรุปและอภิปรายผล

ก. สรุป

พระฉัพพัคคีย์คือ กลุ่มพระ 6 รูป เมื่อบวชครบ 5 พรรษาแล้วได้แยกย้ายกันไปอยู่ในเมืองต่างๆ คือ พระปัณฑุกะและพระโลหิตกะตั้งสำนักอยู่ในกรุงสาวัตถี พระเมตติยะและพระภุมมชกะตั้งสำนักอยู่ในกรุงราชคฤห์ ส่วนพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะตั้งสำนักอยู่ที่กิฏาคีรีชนบท ซึ่งอยู่ระหว่างกรุงสาวัตถีและกรุงราชคฤห์ ทั้ง 3 กลุ่ม อาศัยความคึกคะนองและความดื้อรั้นอันเป็นอุปนิสัยส่วนตัว และความไม่ละอายต่อความผิด จึงเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทที่เกิดจากพระกลุ่มนี้ ทั้งสิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์และนอกพระปาติโมกข์ มีมากถึง 212 สิกขาบท เมื่อจำแนกเป็นกลุ่มของการล่วงละเมิดแล้ว แบ่งออกเป็น 15 หมวดคือ การประพฤติผิดเกี่ยวกับสตรีเพศและกามคุณ การประทุษร้ายตระกูล การประทุษร้ายภิกษุ การละเมิดมติสงฆ์และไม่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย การน้อมลาภมาเพื่อตน การรับบิณฑบาตและมารยาทในการขบฉัน การแสดงธรรม การใช้สอยเครื่องนุ่งห่มและเสนาสนะ วัตรในการอาบน้ำ การใช้สอยบาตร การใช้รองเท้าและเขียงเท้า การประดับตกแต่งร่างกาย ธรรมเนียมในการเข้าไปในละแวกบ้าน การใช้สอยสิ่งของเบ็ดเตล็ด และหมวดปกิณณกะ สาเหตุของการล่วงละเมิดสิกขาบท มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายด้าน คือ บริบททางสังคม บริบททางเศรษฐกิจและการเมือง พฤติกรรมความเคยชิน ภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่ได้บวชด้วยศรัทธา ลักษณะนิสัยส่วนตัว พระฉัพพัคคีย์เป็นพระกลุ่มใหญ่ บางกลุ่มติดตามพระพุทธเจ้าไปยังชนบทต่างๆ เมื่อทำผิดพระธรรมวินัยจึงถูกเพ่งโทษได้ง่าย เป็นกลุ่มพระที่ฉลาด แต่ไม่รู้ธรรมวินัยอย่างทั่วถึง คอยหาช่องว่างในการหลบเลี่ยงวินัย

ข. อภิปรายผล

การละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์นั้น หากจะนำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมความเสียหายของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ก็อาจจะมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย พฤติกรรมบางอย่างในสมัยพุทธกาลอาจมองว่าเป็นความผิดร้ายแรง แต่ในปัจจุบันอาจมองว่าเป็นความผิดเล็กน้อย เช่น พฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์กลุ่มพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ ที่อาศัยอยู่ในกุฏาคีรีชนบท ซึ่งประพฤติอนาจารประการต่างๆ เช่น ปลูกไม้ดอกเองบ้าง ใช้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยดอกไม้เองบ้าง ใช้ผู้อื่นร้อยบ้าง ซึ่งปัจจุบันมีการรณรงค์ให้วัดต่างๆ ปลูกต้นไม้ภายในวัด ทำวัดให้ร่มรื่น โดยการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น การปลูกอาจมีชุมชนเข้ามาร่วมปลูก แต่การดูแล และรดน้ำในเวลาต่อมา เป็นหน้าที่ของพระเณรภายในวัดที่จะต้องดูแล ยกเว้นวัดที่มีเงินสนับสนุน อาจมีคนงานดูแลประจำ ไม่เป็นภาระของพระเณรภายในวัด แม้การประดับตกแต่งสถานที่ภายในวัดเมื่อมีงาน โดยเฉพาะวัดในต่างจังหวัด จะเห็นพระเณรผูกผ้า ประดับผ้า จัดดอกไม้ ประดับดอกไม้ ซึ่งปัจจุบันเห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดาไป

แม้เรื่องเกี่ยวกับเสขิยวัตร พระพุทธเจ้าทรงตำหนิพระฉัพพัคคีย์ที่รับบิณฑบาตล้นปากขอบบาตร ซึ่งอาจเป็นภาพที่ไม่งาม หรือแสดงออกถึงความเป็นคนมักมากในอาหาร แต่ปัจจุบัน แม้พระจะรู้ว่าการรับอาหารบิณฑบาตล้นบาตรขอบบาตร เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตำหนิ แต่เพื่อรักษาศรัทธาของญาติโยมไว้ ที่เตรียมอาหารรอใส่บาตร หากบอกปฏิเสธว่าเต็มบาตรแล้ว ก็อาจทำให้ศรัทธาในตกไป โดยเฉพาะวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา จะมีญาติโยมใส่บาตรมาก จึงจำเป็นต้องรับหรือถ่ายอาหารใส่ย่ามหรือถุง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบริบททางสังคมและเงื่อนไขของกาลเวลาจะแตกต่างกัน แต่สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง คือ สาเหตุของการละเมิดสิกขาบท เมื่อวิเคราะห์สาเหตุของการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์และพระสงฆ์ในปัจจุบัน จะมีสาเหตุเดียวกันคือ

1) ปัจจัยทางสังคม เมื่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป พระสงฆ์ก็ต้องปรับเปลี่ยนการดำรงชีพไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพที่แตกต่างจากสมัยพุทธกาล ย่อมส่งผลต่อการขัดต่อพระธรรมวินัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การที่พระสงฆ์มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำรงชีพ ซึ่งบางอย่างมีความจำเป็นต่อการดำรงชีพและการเรียนรู้

2) ความย่อหย่อนในพระธรรมวินัยในส่วนของบุคคล พระฉัพพัคคีย์เป็นศิษย์ของพระอัครสาวกทั้งสอง อยู่ในสำนักของพระอัครสาวกเป็นเวลาถึง 5 ปี ได้เรียนรู้พระธรรมวินัยอย่างดี แต่เมื่อรู้แล้วหลีกเลี่ยงหรือหาช่องว่างในการหลบเลี่ยงพุทธบัญญัติ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ไม่ครอบคลุม พระสงฆ์บางรูปในปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน แม้จะรู้ว่าพุทธบัญญัติ แต่ก็หาช่องว่างของกาลเวลาว่า ข้อนี้ไม่มีในพุทธบัญญัติ หรือมี แต่จงใจแกล้งละเมิด เพราะความย่อหย่อนในวัตรปฏิบัติ

3) ความเคยชินหรือพฤติกรรมส่วนตัว พระฉัพพัคคีย์แม้จะบวชเข้ามาแล้ว แต่ก็ยังไม่ละทิ้งความประพฤติที่เคยทำมา วางตัวไม่แตกต่างจากสมัยเป็นคฤหัสถ์นัก เช่น พระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ ซึ่งวางตัวเป็นพระนักเลง หรือกลุ่มพระฉัพพัคคีย์ที่อาศัยอยู่ในเมืองสาวัตถีและเมืองราชคฤห์ มีลักษณะนิสัยคึกคะนองชอบกลั่นแกล้งภิกษุที่มีกำลังน้อยกว่า หรืออ่อนแอกว่า ซึ่งในปัจจุบันพระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ก็มีเช่นเดียวกัน

4) ขาดความละอายแก่ใจในการละเมิดสิกขาบท พระฉัพพัคคีย์เป็นกลุ่มพระที่มีความฉลาด รู้พุทธบัญญัติพอสมควร แต่ในบางกรณีแกล้งทำไม่รู้ พระสงฆ์ในปัจจุบันที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ ก็มีปรากฏให้เห็นตามสื่อต่างๆ เช่น การเสพสุรา การเรี่ยไร หรือแม้แต่การล่วงละเมิดในอาบัติหนัก

การล่วงละเมิดสิกขาบทตามที่กล่าวมา จึงมีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนบุคคลและส่วนรวม ผลกระทบต่อส่วนบุคคล คือชาวบ้านตำหนิติเตียน เสื่อมความศรัทธาในตัวบุคคล ถ้าเป็นความผิดร้ายแรง ต้องสละสมณเพศ ผลกระทบต่อส่วนรวม คือสร้างความเดือดร้อนให้กับคณะสงฆ์ เป็นที่ดูถูกเหยียดหยามของคนที่ไม่ศรัทธา ทำความเสื่อมเสียให้กับองค์กรสงฆ์

ค. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) การศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ซึ่งปัจจุบันคนที่บวชในระยะยาวเริ่มมีน้อยลง ส่วนใหญ่บวชระยะสั้น 7 วันบ้าง 15 วันบ้าง ดังนั้น คณะสงฆ์จึงควรมีหลักสูตรการศึกษาพระธรรมวินัยสำหรับคนที่บวชระยะสั้น อาจเป็นคู่มือหรือหลักสูตรการอบรมก็ได้ เพื่อให้วัดต่างๆ ได้นำไปใช้ในการอบรม

2) สาเหตุของการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน ซึ่งมีสาเหตุเดียวกัน คือปัจจัยทางสังคม ความย่อหย่อนในการประพฤติปฏิบัติ พฤติกรรมส่วนตัว และขาดความละอาย ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ไทยปัจจุบัน จึงควรเน้นไปที่การฝึกอบรมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของพระวินัยบัญญัติ

ง. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาความเอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

2) ศึกษาเชิงวิเคราะห์วินัยบัญญัติที่ไม่เอื้อต่อวิถีชีวิตของพระสงฆ์ไทยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2530). “พระวินัยปิฎก ตอนที่ 1”. *วารสารสมาธิ, 2*(17), 82.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2543). *คำบรรยายพระไตรปิฎก.* กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.